

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.09.2004, sp. zn. Ts 42/2003

Číslo:

Právní věta:

Soud:

Datum rozhodnutí: 01.01.1970

Spisová značka:

Číslo rozhodnutí:

Číslo sešitu:

Typ rozhodnutí:

Hesla: Řízení přípravné trestní, Řízení přípravné zkrácené, Státní zástupci

Předpisy: 141/1961 Sb. § 158

§ 158a

§ 160

Druh:

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 36

ZPRAVA O ANALÝZE A VYHODNOCENÍ ÚČINNOSTI NOVELY TRESTNÍHO
ŘÁDU Č. 265/2001 Sb. VE VZTAHU K SOUDNÍMU ŘÍZENÍ

(Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky z 29. 9. 2004 sp. zn. Ts 42/2003)

OBSAH

I. Úvod

II. K jednotlivým okruhům průzkumu u okresních a krajských soudů

III. Poznatky z rozhodovací činnosti trestního kolegia Nejvyššího soudu

IV Závěr

I. ÚVOD

Zákonem č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, došlo k rozsáhlé novelizaci trestního řádu, jež se šíří svého záběru téměř rovnala rekodifikaci. Vedle značného množství dílčích změn a doplnění došlo i k zásadním změnám některých stávajících zásad a institutů či zakotvení zcela nových procesních postupů. Novelizace se měla zaměřovat především na základní nedostatek předchozí právní úpravy, kterou byla přílišná složitost trestního řízení. Základním smyslem právní úpravy trestního řízení mělo být to, aby při respektování požadavku zákonnosti zajišťovala nejen odhalení, usvědčení a potrestání

pachatele, ale aby se tak stalo co nejdříve po spáchání trestného činu. Největší zatížení přitom změněná právní úprava měla představovat právě pro soudy, a to zejména vzhledem k výraznému přesunu dokazování z přípravného řízení do stadia řízení před soudem. Požadavky na změny byly podle důvodové zprávy návrhu novely tyto:

- výrazněji zjednodušit a zrychlit trestní řízení ve všech jeho stadiích,
- posílit význam stadia řízení před soudem na úkor přípravného řízení,
- posílit postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení a při rozhodování v tomto stadiu řízení,
- v širší míře umožnit v procesní formě zachytit důkazy i v případech, kdy ještě nejsou podmínky pro stíhání konkrétní osoby,
- snížit finanční náklady, které stát na trestní řízení vynakládá (ať již ve formě odměn ustanoveným obhájcem, znalečného nebo svědečného pro opakovaně vyslýchané svědky, anebo nákladů na dlouhotrvající vazby),
- v oblasti řádných a zejména mimořádných opravných prostředků více respektovat stanoviska stran řízení a umožnit za přísně stanovených podmínek přístup k Nejvyššímu soudu cestou dovolání.

V zájmu informovanosti o praktické aplikaci některých aspektů této nové právní úpravy v porovnání s cíli předpokládanými a sledovanými novou úpravou předsedkyně Nejvyššího soudu České republiky uložila trestnímu kolegiu, aby připravilo analýzu a vyhodnocení účinnosti novely trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. ve vztahu k soudnímu řízení. Na základě pokynu předsedy trestního kolegia ze dne 1. 7. 2003, sp. zn. Ts 42/2003, poté členové kolegia provedli průzkum účinnosti citované novely (dále též jen „novela“), a to u všech krajských soudů a vždy nejméně u dvou až tří okresních soudů v obvodu příslušného krajského soudu, přičemž jeden z nich byl vždy okresní soud v sídle krajského soudu (v případě Městského soudu v Praze byl stanoven Obvodní soud pro Prahu 1). Pro větší konkrétnost a přehlednost analyzované problematiky byly předem vymezeny okruhy problémů, na něž se průzkum zaměřil, a to:

1. Dopad změny ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. zejména z hlediska aktivity stran při dokazování před soudem se zaměřením na postup státních zástupců a obhájců.
2. Aplikáční praxe a problémy plynoucí z novelizace ustanovení § 8 odst. 2 až 5 tr. ř.
3. Dopad novelizace ustanovení § 17 tr. ř. z hlediska zatížení krajských a okresních soudů a skladba této agendy u krajských soudů.
4. Důsledky aplikace novelizovaného ustanovení § 28 tr. ř. pro soudní praxi.
5. Poznatky o využívání možnosti předpokládané ustanoveními § 37 odst. 2, 3 tr. ř. (zastupování několika obhájci).
6. Zkušenosti s aplikací úpravy podle ustanovení § 37a a § 40a tr. ř.
7. Zkušenosti s využíváním ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř.
8. Nová úprava protokolu a protokolace v řízení před soudem.
9. Nová úprava doručování (§ 62 až § 64a tr. ř.).
10. Problematika nové úpravy vazeb. Rozhodování o vazbě v přípravném řízení. Rozhodování o vazbě v soudním řízení a celý komplex problémů s tím spojených (novelizovaná ustanovení § 67, § 68 tr. ř., lhůty vazby, nahrazení vazby apod.).
11. Dokazování – nová dikce ustanovení § 89 odst. 2 tr. ř., dopad novelizace ustanovení § 110a tr. ř.
12. Aplikace ustanovení § 129 tr. ř. zejména z hlediska lhůt a jejich dodržování.
13. Dopad aplikace ustanovení § 158, § 158a a § 160 tr. ř. na řízení před soudem. Změny ve vyšetřování (oddíl 2 a 3), zkrácené přípravné řízení – dopad těchto změn na řízení před soudem.
14. Řízení před soudem – ustanovení § 180 odst. 3 tr. ř. (v návaznosti na ustanovení § 2 odst. 5, § 203 a § 215 tr. ř.) a § 181 odst. 3 tr. ř. Předběžné projednání obžaloby – nejčastější důvody. Rozhodnutí podle § 188 odst. 1 písm. a) až f) tr. ř. zejména z hlediska aplikace novelizovaných částí.
15. Dokazování v hlavním líčení s důrazem na ustanovení § 211, § 212 a § 215 tr. ř.
16. Aplikace nové úpravy odročení hlavního líčení (§ 219 tr. ř.).
17. Řízení o odvolání (řízení u soudu prvního stupně, řízení u odvolacího soudu a jeho rozhodnutí se zaměřením na uplatňování posíleného apelačního principu).

18. Dovolání – řízení u soudu prvního stupně (§ 265h tr. ř.).

19. Řízení proti uprchlému – ustanovení § 306a tr. ř.

20. Zjednodušené řízení před soudem (frekvence, důvody ve vazbě na ustanovení § 179a odst. 1 písm. a/, b/ tr. ř., dokazování před soudem – ustanovení § 314d tr. ř.).

21. Trestní příkaz – dopad novely na frekvenci tohoto způsobu vyřízení věci. 22. Podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání.

Poznatky relevantní z hlediska průzkumu byly získávány z trestních spisů, pohovory se soudci krajských a okresních soudů a s předsedy a místopředsedy krajských a okresních soudů, ze statistických údajů o vyřizování soudních agend, jakož i ze zkušeností členů trestního kolegia.

Pro úplnost byla pak analýza účinnosti novely doplněna o závěry trestního kolegia Nejvyššího soudu vztahující se k jeho vlastní rozhodovací činnosti v řízeních o mimořádných opravných prostředcích – dovolání a stížnosti pro porušení zákona.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu po projednání a zhodnocení získaných poznatků dospělo k následujícím závěrům:

II. K JEDNOTLIVÝM OKRUHŮM PRŮZKUMU U OKRESNÍCH A KRAJSKÝCH SOUDŮ

13. Dopad aplikace ustanovení § 158, § 158a, § 160 tr. ř. na řízení před soudem.

Z důvodové zprávy:

Předchozí jednotná struktura předsoudního stadia trestního stíhání se diferencovala v závislosti na tzv. typové společenské nebezpečnosti deliktu, který je jeho předmětem. U nejméně závažných deliktů toto mělo být na nejvyšší míru zjednodušeno a téměř zcela vyloučeno duplicitní dokazování před podáním obžaloby a po něm. O ostatních trestných činech se má konat vyšetřování, které je rovněž v určitých směrech zjednodušené. Zahájení trestního stíhání sdělením obvinění má nově formu usnesení s právem stížnosti, což je odrazem snahy o zvýraznění postavení státního zástupce v přípravném řízení a důrazu na výkon jeho dozoru. V zájmu objektivit, pak přípravné řízení o trestných činech policistů koná přímo státní zástupce. S ohledem na potřebu zachovávat tajemství utajovaných skutečností byla stejná pravomoc státního zástupce rozšířena i na vyšetřování trestných činů příslušníků BIS.

Rozdělení kompetencí policejních orgánů a vyšetřovatelů v jednotlivých fázích trestního řízení, jež ve svých důsledcích vedlo v řadě případů ke zbytečnému opakování úkonů, aniž by vždy byla zaručena vyšší odbornost, bylo odstraněno a zákon neupravuje otázky personálního obsazení policejních orgánů při plnění povinností, které má podle zákona v trestním řízení Policie České republiky jako celek. Zůstává na policii (resp. úpravě obsažené v zákoně o Policii České republiky), jaká personální kritéria pro odhalování a stíhání trestných činů zvolí.

Změněná právní úprava má jednak umožnit, aby v případech, kdy nejsou podmínky pro sdělení obvinění, mohla policie provádět v potřebném rozsahu dokazování, jednak má maximálně urychlit fázi řízení předcházejícího podání obžaloby – toho má být docíleno především tím, že po sdělení obvinění nejsou prováděny v procesní formě důkazy, jejichž opakování pak státní zástupce na podporu obžaloby navrhne soudu. Přípravné řízení má být zaměřeno především na vyhledání potencionálních důkazů, jejichž provedení (nikoliv opakování) by mělo proběhnout až před soudem. Obstarání věcných a listinných důkazů a znaleckých posudků má význam zejména ve složitých věcech týkajících se hospodářské kriminality – zde mají zpravidla povahu základních a rozhodujících důkazů, o které se opírá obžaloba a později i meritorní rozhodnutí soudu. Obhájce by přitom měl mít plnou možnost zúčastnit se v řízení před soudem všech úkonů dokazování. S ohledem na potlačení významu přípravného řízení a zejména jeho výsledků pro další průběh trestního řízení není důvod k neformálnímu šetření policie přibírat obhájce. Ten má právo se zúčastnit kromě výsledku obviněného a seznámení s výsledky vyšetřování těch úkonů, které se s ohledem na svoji neodkladnost nebo neopakovatelnost anebo z jiných důvodů v zákoně přesně vymezených pořizují již v tomto stadiu řízení v procesní formě a které mohou být po podání obžaloby v průběhu dokazování použity.

Pokud se za zákonem stanovených podmínek provádějí ještě před zahájením trestního stíhání úkony v procesní formě, které jsou později použitelné jako důkaz v řízení před soudem, je třeba garantovat zákonný průběh provádění takových úkonů nestranným a nezávislým subjektem, jakým je soudce činný v přípravném řízení. Z tohoto důvodu se uvedené úkony provádějí za přítomnosti soudce. Jeho úloha má spočívat v Zajištění zákonnosti při provádění úkonu, nikoliv v tom, že by sám nahrazoval policejní orgán nebo státního zástupce a úkon sám prováděl. Do průběhu úkonu má zasahovat pouze tehdy, jestliže je to třeba k dodržení zákonného postupu. Zákon nepředpokládá, že by soudce mohl přezkoumávat závěr státního zástupce o tom, zda je úkon podle zákona neodkladný nebo neopakovatelný, neboť k posouzení této otázky nemá v této fázi řízení dostatek podkladů a navíc bude tato otázka předmětem přezkoumání v dalších fázích řízení, zejména v hlavním líčení v řízení před soudem, kde bude mít důležitý význam pro hodnocení zákonnosti provedení takového důkazu. Stejně tak jako soud druhého stupně v řízení o opravném prostředku neprovádí výslech předsedy senátu soudu prvního stupně k postupu tohoto soudu při dokazování, nepředpokládá se, že by soudce, za jehož přítomnosti se před zahájením trestního stíhání prováděly úkony, byl v řízení před soudem předvoláván a vyslýchán jako svědek v případě námitek proti průběhu takového úkonu. Způsob výkonu dozoru státního zástupce zejména v řízení o nejzávažnějších trestných činech je konkretizován tak, že by již v průběhu přípravného řízení státní zástupce měl získat takový přehled o věci, aby byl schopen kvalifikovaně zastupovat později podanou obžalobu.

V některých závažných a skutkově složitých věcech praxe ukazuje, že úspěšné vedení trestního řízení je podmíněno odbornými znalostmi, proto je možné, aby po dohodě s příslušnými správními úřady či jinými státními orgány, vědeckými nebo výzkumnými institucemi policistům a státním zástupcům poskytovali odborné konzultace jejich zaměstnanci. Konzultant nemá právo nijak procesně zasahovat do průběhu trestního řízení a přibráním konzultanta není dotčena odpovědnost policejního orgánu nebo státního zástupce za zákonnost postupu v řízení.

Přesunem pravomoci rozhodovat v přípravném řízení na státního zástupce je sledováno posílení jeho dominantního postavení v přípravném řízení a zajištění účinnějšího výkonu dozoru. Přesun oprávnění rozhodovat v přípravném řízení výlučně na státního zástupce je odůvodněn i významem takových rozhodnutí a jejich dopadem na možnost vést kdykoliv později trestní stíhání pro stejný skutek proti témuž obviněnému. V souvislosti s tím se posiluje postavení poškozeného, kterému se nově dává právo napadat usnesení o zastavení trestního stíhání a o postoupení věci stížností.

Ohledně nejzávažnější části kriminality má být konáno před podáním obžaloby vyšetřování v podobě jen nepatrně modifikované od předchozí právní úpravy. Odlišnost od vyšetřování ostatní kriminality spočívá v rozsahu důkazů, které mají být v průběhu vyšetřování provedeny a protokolárně zachyceny tak, aby byly použitelné v dalším řízení před soudem.

O typově nejméně závažných trestných činech se má v zásadě konat tzv. zkrácené přípravné řízení, jehož podstatou je rychlé a neformální objasnění skutku, ve kterém je spatřován trestný čin, Zjištění osoby důvodně podezřelé z jeho spáchání a vyhledání (nikoliv provedení) důkazů. Zkrácené přípravné řízení se koná pouze za podmínek, že lze očekávat, že toto řízení bude v několikadenní lhůtě ukončeno a podezřelý bude postaven před soud. Pokud tyto podmínky nejsou splněny - např. proto, že šetřením se nezjistily skutečnosti odůvodňující závěr o tom, že ze spáchaného trestného činu je důvodně podezřelá určitá osoba, pak konání zkráceného přípravného řízení nebude přicházet v úvahu.

Nová judikatura:

č. 48/2002 Sb. rozh. tr. – Ke sdělení obvinění podle § 160 odst. 1 tr. ř. nepostačuje, je-li orgánům činným v trestním řízení známa jen totožnost osoby, která by mohla být podezřelou ze spáchání trestného činu, není-li jim však zatím známo, jakým konkrétním způsobem se měla tato osoba na trestném činu podílet a jaký trestný čin lze v jejím jednání spatřovat.

Proto výslech svědka, který je cizincem a jenž prakticky ihned poté, kdy přichází v úvahu možnost provedení jeho výslechu, odjede zpět do svého domovského státu, může být neodkladným úkonem (a popřípadě také neopakovatelným úkonem) ve smyslu § 160 odst. 2, 4 tr. ř., pokud v době tohoto

výslechu orgánům činným v trestním řízení ještě nejsou známy všechny potřebné skutečnosti k zahájení trestního stíhání.

č. 15/2003-II. Sb. rozh. tr. – Zahájení trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř. sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, jakož ani zahájení trestního stíhání podáním návrhu na potrestání soudu podle § 314b odst. 1 tr. ř. nemají účinky sdělení obvinění ve smyslu ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř. Takové účinky nastávají až doručením návrhu na potrestání obviněnému. Jde-li o trestné činy trvající nebo hromadné, na něž nedopadá zásada vyplývající z ustanovení § 12 odst. 12 tr. ř., a pachatel v trestné činnosti pokračuje před tím, než je mu návrh na potrestání doručen, soud musí rozhodnout i o těch částech skutku spáchaných do této doby, byť nejsou popsány v návrhu na potrestání.

V případech, kdy se pachatel dopouští trestné činnosti formou pokračování v trestném činu ve smyslu ustanovení § 89 odst. 3 tr. zák., může soud s ohledem na ustanovení § 12 odst. 12 tr. ř. považovat za skutek, který je vymezen žalobním návrhem (§ 220 odst. 1 tr. ř., § 179d tr. ř.), jen ty z dílčích útoků, které jsou v tomto návrhu popsány.

č. 33/2003 Sb. rozh. tr. – Rekognice provedená ukázkou osob svědkovi (§ 104b odst. 1, 2, 3 tr. ř.) má povahu neodkladného úkonu ve smyslu § 158a, § 160 odst. 4 tr. ř. také v případě, kdy nejsou k dispozici jiné prostředky, jak objasnit skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání, nebo v případě, kdy tyto prostředky, které k dispozici jsou, by mohly ohrozit důkazní význam takové rekognice (např. rekognice provedená ukázkou fotografie). Za této situace nepřítomnost obhájce u rekognice nemá za následek nepoužitelnost tohoto úkonu jako důkazu v řízení před soudem.

č. 37/2003 Sb. rozh. tr. – Orgán činný v trestním řízení je povinen zahájit trestní stíhání pro určitý skutek tak, aby jeho popis a právní kvalifikace odpovídala okolnostem činu zjištěným šetřením orgánů Policie České republiky před zahájením trestního stíhání.

Není-li respektována uvedená povinnost a trestní stíhání je zahájeno pro trestný čin, u něhož zákon nepředpokládá nutnou obhajobu, ač šlo o trestný čin nutnou obhajobu zakládající, přičemž obviněný si obhájce nezvolil, jde o vadu přípravného řízení, která je důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.

č. 45/2003 Sb. rozh. tr. – Úředního záznamu o vysvětlení osob podaného podle § 158 odst. 5 tr. ř. nelze využít v řízení před soudem k postupu podle § 212 odst. 1 tr. ř. a osobě, jež toto vysvětlení podala a je soudem vyslýchána jako svědek, takový záznam předeští k vysvětlení rozporů mezi vysvětlením a výpovědí.

Je-li přesto svědkovi při jeho výpovědi v hlavním líčení takový, úřední záznam předeštěn, jde o vadu, která zpravidla způsobí, že tato výpověď je v části, v níž svědek reaguje na předeštěné skutečnosti, důkazem neúčinným. Na tom nemění nic ani skutečnost, že byl u vysvětlení přítomen obhájce.

Soudy se v zásadě shodují na tom, že předmětná zákonná ustanovení zjednodušila a zkrátila přípravné řízení, to ovšem na úkor řízení před soudem. Při striktním využívání ustanovení § 158, § 158a a § 160 tr. ř. orgány policie vznikají při hlavním líčení problémy zejména se svědky. V přípravném řízení již téměř nejsou vyslýchány osoby v procesním postavení svědků, tyto osoby pouze podávají vysvětlení (§ 158 odst. 3 písm. a) tr. ř.) a o tomto úkonu jsou pořizovány úřední záznamy (§ 158 odst. 5 tr. ř.). Ty ovšem nejsou procesně použitelné. Dochází také k případům, že osoby podávající vysvětlení jsou fakticky vyslechnuty ve stejném rozsahu jako svědci, ovšem jejich sdělení jsou zachycena toliko ve formě úředního záznamu nebo protokolu o podání vysvětlení, takže i v takovém případě jde o podklady nepoužitelné před soudem jako důkazy. Toto pojetí úředního záznamu svědčí o jeho nepochopení policejními orgány, neboť jeho účelem má být v podstatě jen to, aby soudu, státnímu zástupci a obhájci (resp. obviněnému) poskytl podklad pro úvahu, zda je namíste příslušnou osobu vyslechnout v hlavním líčení jako svědka. Svědci se pak odvolávají na své výpovědi, které učinili na policii nezřídka i dvakrát nebo vícekrát, a nedokáží pochopit, proč mají svou výpověď opakovat znovu. Jejich výpovědi před soudem jsou pak po stránce důkazní velice slabé, protože většina z nich si již s ohledem na odstup času, který od posuzované události uběhl, na podrobnosti případu nepamatuje, nebo při konfrontaci s obžalovaným v jednacím síni si raději na

událost nevzpomínají, zejména u závažné trestné činnosti, a podrobnosti, které orgánům policie uvedli, pak jako důkaz použít nelze, což vede k oslabení důkazní situace s následnou možností zproštění obžalovaného obžaloby. Navíc se často stává, že tyto osoby podávající vysvětlení policisté poučí, že již k soudu nebudou muset přijít. Soudy poté, co jsou povinny svědky vyslechnout, narážejí na neochotu z jejich strany dostavit se k soudu, což soudce zdržuje a prodlužuje řízení před soudem. Orgány policie v přípravném řízení ne vždy zcela adekvátním způsobem posuzují důkazní význam zejména výpovědí svědků z hlediska možnosti ztráty jejich důkazní hodnoty a ne vždy dostatečně využívají ustanovení § 164 odst. 1 tr. ř. Striktní postup policejních orgánů podle ustanovení § 158 až § 160 tr. ř. bez vhodného využití ustanovení § 164 odst. 1 tr. ř. tak má mnohdy za následek značné prodlužování celého trestního řízení před soudem, ale i nebezpečí zvýšení počtu zprošťujících rozsudků. Opatřování svědeckých výpovědí v přípravném řízení je ojedinělé, spíše se vyskytuje v případech závažnější trestné činnosti, popřípadě výjimečně u starých a nemocných osob apod. Orgány přípravného řízení často nedbají o to, že vedle neodkladných a neopakovatelných úkonů podle § 164 odst. 1 tr. ř. je třeba provádět výslechy svědků se sepsáním protokolu o jejich výslechu i v případech výpovědí osob mladších patnácti let, dále osob, u nichž nejsou pro jejich psychický stav splněny předpoklady pro náležité zapamatování a reprodukci vnímaného děje, a osob, na které by mohl být později vyvíjen nátlak.

Dále pak některé soudy policejním orgánům vytýkají, že ačkoliv opatřují potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťují stopy, ve velkém množství případů je již nenechávají vyhodnotit. Po opakovaných pokusech o vrácení věci k došetření často požadavky soudu prvního stupně nejsou respektovány soudem odvolacím, tudíž se stává běžným jevem vyžadování např. pachových, biologických, mechanických a jiných stop soudem až po podání obžaloby.

Z hlediska prvostupňové agendy krajských soudů s výjimkou násilné trestné činnosti se navrhuje, aby se v těchto případech závažné trestné činnosti v přípravném řízení obligatorně prováděly výslechy svědků a jejich výpovědi zachycovaly do protokolu. Vzhledem k nedostatečnému fixování důkazů v přípravném řízení pak dochází v řadě případů ke zproštění obžaloby či ke změně právní kvalifikace posuzovaného skutku.

Soudy poukazují i na to, že se zásadním způsobem snížila možnost využití ustanovení § 211 tr. ř. Ztížila se rovněž pozice soudů v tom smyslu, že z některých úředních záznamů lze jen těžko zjistit, zda má být konkrétní osoba vůbec vyslechnuta jako svědek (to uvádí např. Okresní soud v Domažlicích). Důsledkem aplikace uvedeného zákonného ustanovení je pak podle zpráv a vyjádření soudců prodloužení řízení před soudem a v souvislosti s tím i složitější postup při dokazování.

Okresní soud ve Strakonici v tomto směru navrhl zvýšit dozorovou činnost státního zástupce s tím, aby v případech, kdy je evidentní, že se bude jednat o rozsáhlou trestnou činnost nebo že tuto budou orgány Policie České republiky vyšetřovat delší dobu, zajistil vyslechnutí osob jakožto svědků, a nikoliv sepsání úředního záznamu o jejich výpovědi; Okresní soud v Táboře navrhl variantu, podle níž by mohl být se souhlasem stran úřední záznam přečten, jak je tomu ve zjednodušeném řízení před samosoudcem (§ 314d odst. 2 tr. ř.).

Krajský soud v Hradci Králové pokládá za nedostatek novely, že kromě případů zjednodušeného řízení (§ 314d odst. 2 tr. ř.) není jiná možnost upustit od dokazování nesporných skutečností.

Okresní soud v Ústí nad Orlicí považuje za paradoxní situaci, jestliže byl znalecký posudek zpracován pouze na podkladě úředních záznamů, přesto je takový znalecký posudek důkazem na rozdíl od těchto úředních záznamů. V případě že jména psychiatrických a psychiatricko-sexuologických posudků se může stát situace podle jeho názoru zcela neřešitelnou, pokud dojde ke změnám výpovědí oproti vysvětlením zachyceným v úředních záznamech.

Názory na zkrácené přípravné řízení a na zjednodušené řízení před samosoudcem nejsou zcela shodné. Některé soudy hodnotí tyto typy řízení výrazně pozitivně s tím, že jde o instituty, které nepochybně přispěly ke zkrácení trestního řízení v tzv. bagatelních věcech, přičemž mnohdy mezi spácháním trestného činu a rozhodnutím soudu uplyne jen několik málo dnů. Tento postup i občanská veřejnost hodnotí pozitivně.

Většina okresních soudů konstatuje, že zkrácené přípravné řízení skončené předáním zadrženého

podezřelého soudu je zcela výjimečné. Lze je přitom považovat za efektivní především tehdy, je-li současně předveden i podezřelý. Jinak se řízení velmi prodlužuje. K předvedení podezřelé osoby ovšem dochází zcela výjimečně. Zjednodušené řízení před samosoudcem, pokud je nelze skončit trestním příkazem, se z hlediska délky řízení v podstatě neliší od běžného hlavního líčení s obdobným rozsahem dokazování. Ve zkráceném přípravném řízení policejní orgán neseznamuje obviněného se spisem, takže obviněný u hlavního líčení vůbec neví, co ve spise je. K tomu, aby se obviněný mohl vyjádřit dle § 314d odst. 2 tr. ř., musí ho nejdříve soud seznámit s tím, jaké skutečnosti by měly být dokazovány a co k nim spis obsahuje.

V této souvislosti Okresní soud v Šumperku vyslovil pochybnosti ohledně ustanovení § 1796 odst. 2 tr. ř., z něhož podle jeho názoru jednoznačně nevyplývá, kdo vlastně má rozhodnout o ustanovení obhájce. K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu připomíná, že v citovaném ustanovení je odkaz na ustanovení § 38 tr. ř., kde jsou obsaženy podmínky, za kterých je třeba obviněnému ustanovit obhájce. Z toho zároveň vyplývá, že i na postup při ustanovování obhájce (popřípadě též zproštění tohoto ustanovení) se ve zkráceném přípravném řízení použije obecná úprava podle § 39 až § 40a tr. ř., a to včetně ustanovení § 39 odst. 1 tr. ř., podle něhož obhájce ustanoví, a pominou-li důvody nutné obhajoby, ustanovení zruší, v přípravném řízení soudce. I postup podle § 179a a násl. tr. ř. - jak vyplývá ze systematického zařazení těchto ustanovení i z názvu oddílu sedmého trestního řádu - je totiž přípravným řízením, byť zkráceným.

Pokud jde o vlastní řízení před soudem, dobře se osvědčil institut tzv. nesporných skutečností (§ 314d odst. 2 tr. ř.). Bylo by žádoucí rozšířit tento institut i na standardní hlavní líčení. Nebyl zjištěn případ odmítnutí návrhu na potrestání.

Pokud jde o ustanovení § 158a tr. ř., pak účast soudce u neodkladných nebo neopakovatelných úkonů nebývá příliš častá a je bez komplikací. Podle názoru více soudů je však nedostatkem zákonné úpravy, že soudce nemůže rozhodnout o tom, zda skutečně jde o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Policejní orgány také nedostatečně zdůvodňují, proč má jít právě o tento typ úkonu. Soudy mají za to, že by se zmíněných úkonů neměl účastnit soudce, ale justiční čekatel nebo státní zástupce, neboť u malých soudů, u nichž působí pouze dva trestní soudci, tito pak nemohou věc vyřídit (z důvodu vyloučení z meritorního rozhodování), musí být podán návrh na delegaci k jinému věcně příslušnému soudu, v důsledku čehož narůstá délka trestního řízení. K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu poznamenává, že podstatou účasti soudce u neodkladných a neopakovatelných úkonů podle § 158a tr. ř. (spočívajících ve výslechu svědka a v rekognici) není jen přítomnost odborně erudované osoby - po této stránce by bezpochyby mohl být soudce nahrazen justičními čekateli nebo by postačovala účast státního zástupce. Cílem je spíše zajistit přítomnost osoby garantující řádný a nestranný průběh tak, aby zákonnost provedení tohoto úkonu nemohla být později zpochybňována (zejména obviněným), a to za situace, kdy ještě nepřichází v úvahu účast obhájce u tohoto úkonu. Tento smysl může zajistit vzhledem ke svému postavení jenom soudce, protože justiční čekatel ani jiný zaměstnanec nemá postavení soudce a obdobnou garanci nemůže poskytnout. Podobně je tomu u státního zástupce, který je v řízení před soudem stranou.

Soudy v této souvislosti upozorňují na skutečnost, že trestní řád neřeší otázku, zda je pak soudce, který se úkonu podle § 158a tr. ř. účastnil, vyloučen z dalšího projednání a rozhodování v téže věci, přičemž nelze vyloučit, že účastí na takovém úkonu může být pro další projednání dané věci subjektivně ovlivněn. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu by skutečně měl být soudce, který se účastnil úkonu podle § 158a tr. ř., vyloučen ze soudního projednávání věci, v níž byl takový úkon proveden, a to buď podle § 30 odst. 1 tr. ř., nebo podle analogie ustanovení § 30 odst. 2, věta druhá, tr. ř. Soudce totiž odpovídá za zákonnost provedení úkonu podle § 158a tr. ř. a k dosažení tohoto cíle může dokonce do jeho provedení zasahovat. Vzhledem k tomu nepovažuje trestní kolegium Nejvyššího soudu za přípustné, aby po podání obžaloby (návrhu na potrestání) tentýž soudce opětovně posuzoval zákonnost takového úkonu a zejména činil z jeho průběhu, kterého se osobně zúčastnil a za jehož zákonnost sám odpovídá, důkazní závěry.

Zvláště v případech větších soudů se v souvislosti s aplikací ustanovení § 158a tr. ř. poukazuje na značný nárůst práce, který tzv. výkonová norma oceňuje pouze jednou věcí zapsanou v evidenci

rejstříku „Nt“, přitom někdy jde o celodenní úkon. Navrhuje se také, zda by přítomnost soudce u neodkladných a neopakovatelných úkonů neměla být omezena jen na závažnější trestné činy. S tímto omezením trestní kolegium Nejvyššího soudu souhlasí, ale bylo by třeba citlivě vymezit okruh takových trestných činů. Soudce se nyní musí účastnit úkonů podle § 158a tr. ř. i v případě naprosto bagatelní trestné činnosti, přičemž v souladu s pokynem nejvyššího státního zástupce se uvedených úkonů účastní i státní zástupci (většinou) a kromě toho u rekognice je v souladu se zákonem přítomna ještě další nezúčastněná osoba.

K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu dodává, že považuje za vhodné, aby byla stanovena zákonná povinnost státního zástupce zúčastnit se takového úkonu. Je to totiž právě státní zástupce, který navrhuje provedení úkonu podle § 158a tr. ř., proto by mělo být samozřejmé, že u jeho provedení bude přítomen především on. Státní zástupce přitom v této fázi trestního řízení jednak provádí obecně dozor nad zachováváním zákonnosti (srov. zejména ustanovení § 157 odst. 2 tr. ř.) a jednak by měl zejména státní zástupce (který je tzv. pánem přípravného řízení) odpovídat za to, že bude mít k dispozici dostatečné důkazy pro podání obžaloby, které budou použitelné v řízení před soudem. Z toho rovněž plyne, že státní zástupce v této fázi rozhoduje, zda jde skutečně o úkon neodkladný nebo neopakovatelný, a podle jeho průběhu může operativně přizpůsobit svůj další postup, popřípadě úkon ukončit, není-li neodkladný nebo neopakovatelný (např. zjistí-li, že vyslýchaný svědek není tak vážně nemocný, aby nemohl být vyslechnut až po zahájení trestního stíhání).

K ustanovení § 160 tr. ř. se připomíná slabá úroveň popisu skutku, zvláště pak se poukazuje na to, že v některých případech z něho lze jen obtížně dovodit subjektivní stránku trestného činu. K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu zdůrazňuje, že obsahově nedostatečný popis skutku se často nekriticky přebírá z usnesení o zahájení trestního stíhání do obžaloby a z ní do rozsudku soudu prvního, popřípadě i druhého stupně, přičemž z obavy před porušením totožnosti skutku v něm nejsou učiněny změny odpovídající použité právní kvalifikaci skutku. To pak v mnoha případech vede k úspěšnosti podaných dovolání, pokud se opírají o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Za další problém některé soudy považují analogickou aplikaci ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. v případě čtení protokolu o rekognice, která byla provedena až po zahájení trestního stíhání. Je otázkou, zda je k tomuto nutný souhlas obviněného či nikoliv. Trestní kolegium Nejvyššího soudu nepovažuje za správný uvedený názor o nutnosti použití analogie ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. v popisované situaci. Rekognice je totiž bez ohledu na to, zda má být provedena před zahájením trestního stíhání nebo i po něm, vždy neopakovatelným úkonem (a někdy může být i úkonem neodkladným) – srov. rozhodnutí pod č. 54/1990 Sb. rozh. tr. Proto bez ohledu na skutečnost, je-li prováděna za podmínek ustanovení § 158a tr. ř. před zahájením trestního stíhání nebo i po něm podle § 104b tr. ř., uplatní se zde mimo jiné ustanovení § 104b odst. 6 tr. ř., podle něhož pro rekognice jinak platí ustanovení o výpovědi obviněného a svědka. To mimo jiné znamená, že protokol o rekognice lze přečíst přímo podle § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. a souhlas obviněného zde nutný není.

III. POZNATKY Z ROZHODOVACÍ ČINNOSTI TRESTNÍHO KOLEGIA NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Zavedení institutu dovolání představuje zásadní krok v systému mimořádných opravných prostředků. Nepochybně tím došlo k posílení principu rovnosti procesních stran a především k umožnění jejich přístupu vlastním opravným prostředkem k Nejvyššímu soudu. Potřeba zavedení nového mimořádného opravného prostředku je ještě více akutní s ohledem na důsledky vyplývající z nálezu Ústavního soudu ve vztahu ke kasačnímu oprávnění Nejvyššího soudu v řízení o stížnosti pro porušení zákona (viz nálezný Ústavního soudu uveřejněný pod č. 424/2001 Sb.).

S ohledem na dosavadní poznatky aplikační praxe lze konstatovat, že judikatura se ustálila na závěru, podle něhož dovolání umožňuje oběma hlavním procesním stranám namítat zásadní procesně právní a hmotně právní pochybení taxativně vypočtených soudních rozhodnutí, která byla podrobena přezkumu již v řádném opravném řízení. Dosavadní praxe Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího

přítom důsledně vychází ze zásady, že trestní řízení je založeno na principu dvouinstančnosti, na existenci toliko dvou plných skutkových instancí. Dovolání tedy nepředstavuje žádnou další (třetí) skutkovou instanci a námitky vztahující se primárně ke skutkovým zjištěním (např. neúplnost skutkových zjištění, vadné hodnocení důkazů atd.) nepředstavují žádný z dovolacích důvodů taxativně uvedených v ustanovení § 265b tr. ř. V tomto směru je rozhodovací praxe Nejvyššího soudu zcela jednotná a částečně byla shledána opodstatněnou též Ústavním soudem (viz např. usnesení ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. CS 732/02).

Zejména v počátcích účinnosti novely se Nejvyšší soud musel poměrně často zabývat otázkou přípustnosti dovolání. V tomto směru je třeba odkázat na judikáty uveřejněné pod č. 31/2002 Sb. rozh. tr., č. 22/2003 Sb. rozh. tr. a č. 25/2003 Sb. rozh. tr.

Největším úskalím dosavadní aplikační praxe se jeví otázka výkladu jednotlivých dovolacích důvodů, zejména pak dovolacího důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Pokud jde o výklad dovolacího důvodu spočívajícího v tom, že obviněnému byl uložen trest odnětí svobody na doživotí (§ 265b odst. 2 tr. ř.), lze odkázat na rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, jež bylo publikováno pod č. 58/2003 Sb. rozh. tr.

K výše již výše zmiňovanému problému vztahujícímu se k výkladu ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (dovolací důvod spočívající v tom, že „rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení“) je třeba uvést, že dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vychází z toho, že tento dovolací důvod se týká nesprávné aplikace zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu na zjištěný skutkový stav, jímž je dovolací soud vázán, popřípadě nesprávné aplikace jiných norem hmotného práva (např. předpisů občanského práva, obchodního práva). Jiné nesprávné hmotně právní posouzení může spočívat i v porušení zásad o vztahu souhrnnosti při ukládání trestu.

V této souvislosti dovolací soud musí poukázat na mnohdy nízkou kvalitu rozhodnutí soudů jak při formulaci tzv. skutkové věty rozhodnutí (rozsudku), tak i odůvodnění vztahujícího se ke skutkovým zjištěním. Skutková věta obsažená ve výrokové části rozsudku ani ve spojitosti s příslušnou částí odůvodnění mnohdy neobsahuje vyjádření všech skutkových okolností vyžadovaných použitou právní kvalifikací skutku.

Některé poznatky dále svědčí o tom, že i přes povinné zastoupení obviněného obhájcem při podání dovolání nejsou vždy naplněny zákonem vyžadované obsahové náležitosti. K tomu srov. judikát pod č. 25/2003 Sb. rozh. tr.

Dále je potřeba zdůraznit, že Nejvyšší soud důsledně trvá na požadavku, aby nejen napadené rozhodnutí jako celek bylo podrobeno řádnému opravnému řízení, ale aby takovému přezkumu na podkladě řádného opravného prostředku byl podroben i ten výrok, jenž je konkrétně napaden podaným dovoláním (tento závěr je obsažen v již uvedeném rozhodnutí publikovaném pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). S tímto právním názorem se rovněž ztotožnil i Ústavní soud (např. v usnesení ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. I. ÚS 660/02).

Z dosavadní praxe dovolacího soudu se však jeví potřebným novelizovat institut dovolání, a to zejména v oblasti výčtu dovolacích důvodů. V úvahu přichází především zavedení dalších dovolacích důvodů spočívajících v tom, že v opravném řízení byl porušen zákaz reformationis in peius, a dále že soud nižšího stupně nerespektoval závazný právní názor vyslovený nadřízeným soudem v rozhodnutí o opravném prostředku. U soudců trestního kolegia Nejvyššího soudu převažuje názor, podle něhož není vhodné zavádět dovolací důvod (resp. rozšiřovat v tomto smyslu dosavadní formulaci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.), který by umožňoval jakkoli přezkoumávat skutkový stav věci, popřípadě hodnotit zákonnost a úplnost provedeného dokazování. V opačném případě totiž hrozí, že se Nejvyšší soud stane další skutkovou instancí, jak tomu nasvědčuje obsah dosud podávaných dovolání, která jsou nejčastěji odmítána podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. právě proto, že se dovolatelé domáhají jiného skutkového stavu, odlišného hodnocení důkazů či provedení dalších důkazů. Je třeba spíše hledat cesty a způsoby, jak zkvalitnit řízení u soudů prvního a druhého stupně, aby se Nejvyšší soud v řízení o dovolání mohl soustředit skutečně na to, co je jeho posláním, tj. zejména sjednocovat judikaturu řešením závažných právních, nikoliv skutkových otázek a dbát o

zákonnost trestního procesu odstraňováním některých nejzávažnějších procesních vad. Případné nejzávažnější skutkové nedostatky – k nimž by ovšem při dostatečné aktivitě stran a v rámci dvoustupňového řízení nemělo docházet – by bylo vhodnější řešit rozšířením a poněkud jiným pojetím důvodů obnovy řízení (zvláštním důvodem obnovy řízení by např. mohlo být i to, že soud neprovedl zásadní důkaz nezbytný pro rozhodnutí o vině, který strana již navrhovala).

Celkově lze hodnotit institut dovolání pozitivně, a to jak s přihlédnutím k naplnění již výše uvedených důvodů jeho zavedení, tak i s ohledem na to, že Nejvyšší soud získává dostatečný přehled o rozhodovací praxi nižších soudů.

Lze dále konstatovat, že zavedení institutu dovolání a dosavadní zkušenosti s jeho uplatňováním podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu dostatečně ospravedlňují úvahy o možném zrušení stížnosti pro porušení zákona. Odstranění tohoto kontroverzního mimořádného opravného prostředku je za současného stavu společnosti i justice již na místě, zejména, pokud budou naznačeným způsobem rozšířeny dovolací důvody, popř. i důvody obnovy řízení.

IV ZÁVĚR

Základním cílem novelizace trestního řádu ve stadiu řízení před soudy provedené zákonem č. 265/2001 Sb. bylo, jak plyne z důvodové zprávy, výrazněji zjednodušit a zrychlit trestní řízení ve všech jeho stádiích, posílit význam řízení před soudem na úkor přípravného řízení a v oblasti řádných a zejména mimořádných opravných prostředků více respektovat stanoviska stran řízení a umožnit za přísně stanovených podmínek přístup stran ve své věci k Nejvyššímu soudu. Zda a do jaké míry se tyto cíle povedlo novelizací naplnit, plyne ze zjištění a závěrů a konstatování soudů v jednotlivých v oblastech, které byly předmětem průzkumu. Obecně lze konstatovat, že soudy akceptovaly potřebu změn v trestním řízení a ztotožnily se s celkovým směřováním změn v trestním řízení, které tato novelizace s sebou přináší. Jde zejména o posílení kontradiktornosti řízení a s tím související přenesení těžiště dokazování před soud, tlak na větší aktivitu stran, posílení apelačního principu v odvolacím řízení, ale i zavedení zjednodušeného řízení v tzv. bagatelních věcech, omezení stížnosti pro porušení zákona a zavedení dovolání jako mimořádného opravného prostředku, který je v rukou stran, ale rovněž novou úpravou protokolu a způsobem protokolace.

Je samozřejmé, že novela přináší s sebou, jako každá výraznější legislativní změna, množství otázek a výkladových problémů. Tyto otázky jsou postupně řešeny obecně praxí soudů a ve značném rozsahu přímo judikaturní činností Nejvyššího soudu. O tom konec konců svědčí i jednotlivé kapitoly zprávy, které aktuální judikaturu obsahují.

I přes toto celkem pozitivně vyznívající hodnocení novelizace nelze nevidět, že některé změny, které sebou novela přinesla, nepřispívají ke splnění cílů, které si dala, a ve svých důsledcích často působí proti těmto cílům. V tomto smyslu lze za problematickou označit úpravu obsaženou v § 2 odst. 5 tr. ř. Smyslem právě této nové úpravy mělo být posílení kontradiktornosti řízení a zvýšení aktivity stran, zejména státního zastupitelství. Formulace posledních tří vět tohoto zákonného ustanovení je však vnitřně rozporná, když na jedné straně zdůrazňuje, že státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného (v řízení před soudem), na druhé straně ve vztahu k němu zákon uvádí stejně jako u obviněného (u něhož je to však pochopitelné) pouze oprávnění, aby na podporu svých stanovisek navrhoval a prováděl důkazy. Obviněnému samozřejmě toto oprávnění jako povinnost uložit nelze, není však důvod, aby toto oprávnění jako povinnost nebylo uloženo státnímu zástupci. Roli státního zástupce v řízení před soudem pak ještě víc zatemňuje poslední věta tohoto zákonného ustanovení, která zavazuje soud, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí. Soud se tak dostává, jak na to poukazují v podstatě shodně všechny soudy, u kterých byl průzkum prováděn, do role dalšího protihráče obviněného, jehož snahou je obviněného usvědčit a ne objektivně a po právu rozhodnout věc. Nepochybně musí být takto vnímán alespoň ze strany obviněného a obhajoby. Tento základní rozpor se pak promítá i do dalších ustanovení trestního řádu, jako je ustanovení § 180 odst. 3, § 203 ale rovněž částečně § 215 odst. 2 tr. ř.

Další problematickou částí novely trestního řádu se jeví být nová úprava vazebního řízení. Především

úprava trvání vazby a rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě. Úprava je totiž zatížena neúměrným množstvím lhůt, rozhodnutí a opravných prostředků, což vede často k duplicitě v rozhodování při přezkumu, zda trvají nadále důvody vazby, zejména duplicitě při tzv. obligatorním rozhodování o této otázce a rozhodování z podnětu obviněného. V důsledku této úpravy, jakož i v důsledku toho, že novela nechala bez povšimnutí ustanovení § 141 odst. 1 tr. ř. a v návaznosti na rozhodování Ústavního soudu v těchto otázkách, nejsou výjimečné případy, kdy v poslední instanci někdy i ve věcech, kde v prvním stupni rozhoduje okresní soud, o otázce vazby rozhoduje Nejvyšší soud. Dochází ke zbytečnému prodlužování řízení, trestní spis putuje mezi jednotlivými instancemi a v meritu věci se nerozhoduje. Ve skupinových věcech pak může dojít a dochází i k tomu, že v průběhu rozhodování o otázce vazby u jednoho spoluobviněného končí běh vazební lhůty u dalších spoluobviněných, přičemž soud, který má o této otázce rozhodnout, nemá spis k dispozici. Hrozí neustále překročení lhůty, ve které má být podle zákona rozhodnuto o dalším trvání vazby. Podle našeho názoru by řízení o otázce vazby mělo být výrazně zjednodušeno a zejména, pokud se věc nachází ve stadiu odvolacího řízení, mělo by být rozhodování o vazbě pouze jednoinstanční. Je totiž v rozporu s logikou, aby za situace, kdy v meritu věci odvolací soud rozhoduje s konečnou platností (s výjimkou mimořádného opravného prostředku), zákon připouštěl řádný opravný prostředek do jeho rozhodnutí, které má povahu dočasného procesního opatření.

Nová úprava protokolace byla obecně přijata kladně. Nelze se však neztotožnit s námitkami, které vznesly v průběhu průzkumu soudy, že totiž nejsou vytvořeny dostatečné technické a zejména personální podmínky pro to, aby tato technika protokolace byla efektivní. Máme na mysli zejména nedostatek kvalifikovaného personálu – protokolujících úřednic – z důvodů, které plynou ze závěrů uvedených v tomto bodu průzkumu.

Nejednoznačně vyznívá účinek novelizace z hlediska závěru posílit apelační princip. Ze statistických údajů, které má Nejvyšší soud k dispozici, plyne, že zejména v nejzávažnějších trestních věcech (§ 17 tr. ř.) byla v odvolacím řízení v roce 2002 tendence obrácená. Samotné soudy se k této otázce vyjadřují rozporuplně podle toho, zda se jedná o soud I. nebo II. stupně.

Posledním problémovým okruhem je úprava § 44 odst. 2 tr. ř. Tato úprava měla nejen posílit postavení poškozeného, ale i urychlit řízení ve věcech, ve kterých figuruje větší množství poškozených. Z důvodů, které plynou ze závěru průzkumu k tomuto bodu, se úprava zřejmě neosvědčuje. Ustanovování tzv. společných zmocněnců je problematické, domluva mezi poškozenými, kteří se často vzájemně ani neznají, není příliš reálná. Na to navazuje i problém s doručováním a často velice složitým zjišťováním adres poškozených. U rozsáhlých trestních věcí s větším množstvím poškozených tato agenda soudy neúměrně zatěžuje. Je otázka, zda by adhézní řízení nemělo být ponecháno víc na iniciativě poškozených, a zda by v těchto věcech nešlo vyrozumívat poškozené o možnosti připojit se s nárokem na náhradu škody prostřednictvím oznamů na soudní desce, případně v kombinaci s nějakou formou veřejné vyhlášky např. v tisku.